

УДК 340.12:342.732

ПРАВО ЛЮДИНИ НА СВОБОДУ СЛОВА В АСПЕКТІ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Харіна М.Ю.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена проблемі забезпечення журналістам права на свободу слова. Зокрема, був вивчений досвід таких країн, як Сполучені Штати Америки, Німеччина і Франція. Проведено аналіз не тільки законодавчого регулювання питань забезпечення свободи слова у контексті журналістської діяльності, а й судових прецедентів. Особливу увагу приділено дослідженню ефективності забезпечення цього права в Україні. Крім того, надано пропозиції щодо підвищення рівня гарантування свободи слова в Україні.

Ключові слова: права людини, свобода слова, права журналістів, обмеження права на свободу слова, дискримінація, гарантія журналістської діяльності.

Постановка проблеми. На сьогодні одним із найважливіших прав людини справедливо вважається право на свободу слова, тобто можливість вільно висловлювати власні думки та переконання, незалежно від їхньої спрямованості. На жаль, в наш час не можна стверджувати, що дане право повною мірою забезпечується в усіх країнах світу. Особливо гостро ця проблема висвітлюється у контексті діяльності журналістів. Навіть у деяких демократичних країнах порушують права журналістів на свободу думки та слова. Один з останніх прикладів – терористичний акт у редакції *Charlie Hebdo*, який відбувся 7 січня 2015 року у Парижі.

Відтак, для адекватного забезпечення права на свободу слова вкрай необхідно дослідити яким чином дане право гарантується в різних країнах світу, які права та обов'язки мають журналісти щодо поширення інформації різного характеру і яким стандартам вони повинні відповідати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання правового забезпечення діяльності журналістів вивчали різні науковці, зокрема, такі як: Андреев Д.В., Заєць І.С., Колб О.Г., Середюк В.В. та Ярмол Л.В. Щодо дослідження свободи слова як права людини, слід виокремити праці Приступенко Т.О., Кушніренко О.Г., Слінько Т.М., Лук'янова Д.В. та інші. Однак вітчизняна юридична наука не приділяє достатньо уваги впливу правового регулювання свободи думки та слова на функціонування засобів масової інформації.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проаналізувавши вітчизняні дослідження та наукові праці стосовно поставленого питання можна зазначити, що дана проблема не знайшла комплексного висвітлення. Крім того, не приділено достатньо уваги забезпеченню прав журналістів у специфічних умовах, наприклад, під час війни чи збройних конфліктів, що викликає особливий інтерес серед науковців і практиків.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження і встановлення правових механізмів забезпечення свободи слова журналістів на основі аналізу іноземного досвіду регулювання даного питання. Особливу увагу необхідно приділити оцінці забезпечення журналістам права на свободу думки і слова в Україні.

Виклад основного матеріалу. Безперечно, свобода слова виступає фундаментальною суспільною цінністю. Це задекларовано у багатьох

документах, зокрема, у Загальній декларації прав людини 1948 року, де закріплено: «Кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів» [1].

Це положення також зазначено у ст. 19 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 року. Проте у пункті 3 цієї статті вказано, що «користування таким правом накладає особливі обов'язки і особливу відповідальність. І, отже, за необхідністю воно може бути пов'язано з певними обмеженнями, зокрема:

- а) для поважання прав і репутації інших осіб;
- б) для охорони державної безпеки, громадського порядку, здоров'я чи моральності населення» [2].

Цікавим є те, що ст. 10 Європейської конвенції з прав людини (далі – ЄКПЛ) гарантує, що право на свободу слова визнається практично необмеженим [3]. Однак численні прецеденти Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) встановили можливі обмеження цього права, що, однак, вимагають від держави керуватися при цьому принципами пропорційності і законності. Це означає, що усі дії органів державної влади повинні бути обґрунтованими і передбачуваними. Слід також зауважити, що на думку ЄСПЛ саме діяльність засобів масової інформації (далі – ЗМІ) дозволяє отримати найбільш повну інформацію стосовно дій та позицій влади, особливо, якщо це стосується загального інтересу, що є необхідною умовою для функціонування демократичної та правової держави. Дане положення прямо підтверджується рішенням ЄСПЛ у справі «Фреско і Руар проти Франції» від 21 січня 1999 року [4]. Також у справі «Лінгенс проти Австрії» від 08 липня 1986 року було встановлено, що «межі допустимої критики є ширшими, коли вона стосується власне політика, а не приватної особи. На відміну від останньої, перший неминуче і свідомо відкривається для прискіпливого аналізу кожного свого слова і вчинку як з боку журналістів, так і громадського загалу і, як наслідок, повинен виявляти до цього більше терпимості» [5]. Водночас, якщо ті чи інші заяви є наклепом, – вони визнаються необґрунтованими і несправедливими. У такому разі особа, що висунула подібні звинувачення повинна підлягати юридичній відпо-

відальності, тобто постраждала особа має право на захист власної репутації [3].

Слід наголосити, що вагоме значення свободі слова та преси надають їй у Сполучених Штатах Америки. Цей висновок випливає з численних судових прецедентів та конституційних доктрин, які вкрай широко тлумачать права і обов'язки журналістів. Наприклад, у відомій справі «Нью-Йорк Таймс проти Сполучених Штатів» від 30.06.1971, у рішенні було зазначено, що у першій поправці авторами Конституції США пресі був наданий захист для того, щоб вона грала суттєву роль в американській демократії, адже преса не повинна служити правителям. Повноваження уряду щодо цензури преси були скасовані для того, щоб преса могла завжди контролювати уряд, розкривати таємниці уряду та інформувати про них людей. Також було слушно зазначено, що тільки вільна преса може виявити обман уряду [6, с. 214]. Отже, можна стверджувати, що ЗМІ надаються досить широкі повноваження щодо критики уряду, ведення видавничої діяльності, отримання і поширення інформації, натомість будь-які обмеження цих прав є порушенням Першої поправки до Конституції США. Водночас, спостерігаються обережні та ефективні дії органів державної влади щодо стримування і контролю ЗМІ. Приводом для таких випадків часто виступає захист національної безпеки або інтересів держави.

Крім того, примусове обмеження свободи діяльності преси передбачено також, якщо мова йде про наклеп, втручання у приватне життя особи, аморальність та непристойність. Саме у рішенні по справі «Герц проти Роберт Уелч Інкорпорейтед» від 25.06.1974 було вперше зазначено, що у разі публікації наклепу чи недбальства у висловлюваннях стосовно державних службовців, ЗМІ повинні відшкодувати номінальні збитки, але тільки якщо позивач зможе довести недбальство або іншу помилку з боку преси, натомість суд визнає, що ця публікація була справді хибною. Стосовно наклепу на приватну особу Верховний суд США також сформував власну позицію, яка полягає у тому, що загалом приватні особи є більш уразливі до шкоди від наклепу, адже їм характерні менш ефективні можливості для спростування, ніж у державних чиновників і громадських діячів. Оскільки такі особи добровільно не піддавалися підвищенню ризику цієї шкоди, вони, відповідно, більше заслуговують на захист з боку держави [6, с. 215].

Фактично, першою країною, яка офіційно закріпила право людини на свободу слова була Франція. Згідно з Декларацією прав людини і громадянина 1789 року, яка є досі чинною, «вільне повідомлення ідей і поглядів є одним з найцінніших прав людини. Як наслідок, кожен громадянин може вільно висловлюватись, писати і друкувати, але підлягає відповідальності за зловживання цією свободою у випадках, передбачених законом» [7]. У цьому контексті доречно згадати напад на редакцію французького сатиричного журналу «Charlie Hebdo» 7 січня 2015 року у Парижі. В Європі його вважають найнеприйнятнішою та найжорстокішою атакою на свободу слова, що підтверджується масовими виступами французів під гаслом «Je suis Charlie».

Згодом президент Франції Франсуа Олланд звернувся до свого народу, закликаючи до національної єдності і нагадуючи про схильність французького народу до свободи. Він зауважив, що мова йде не про те, щоб нав'язати іншим свої думки та вірування, а про те, «щоб поважати все, що робить нас тим, ким ми є» [8]. Доцільно наголосити на висновках Управління Верховного комісара ООН з прав людини, ухвалені 5 жовтня 2012 року у м. Рабат (Марокко) щодо заборони пропаганди національної, расової та релігійної ненависті, де йдеться про те, що право на свободу релігії та переконань, згідно з тим, як воно закріплено у міжнародно-правових документах, не охоплює тих прав, які забороняють критику та висміювання з боку інших осіб. Більше того, образа релігійних почуттів у Франції не забороняється законодавством [9].

На сьогодні Франція не тільки ратифікувала майже всі міжнародні документи щодо захисту прав людини, натомість виявляє серйозну повагу до статті 10 ЄКПЛ та до судових рішень ЄСПЛ. Наприклад, у 1988 році декілька релігійних організацій звернулися до цивільного суду Парижа, вимагаючи заборонити фільм відомого режисера Мартіна Скорсезе «Остання спокуса Христа». Проте рішенням Апеляційного суду м. Парижа від 29 жовтня 1990 року відмовлено у забороні, посилаючись саме на ст. 10 ЄКПЛ [10, с. 87].

Водночас законодавство Франції містить досить жорсткі положення стосовно наклепу і будь-якого втручання у приватне життя особи, адже це тлумачиться одночасно й як цивільне правопорушення і кримінальний злочин. На практиці ж довести свою правоту та домогтися виправданого вироку є досить складно. Насправді, у законодавстві Франції існує досить чіткий і демократичний перелік обмежень права на свободу думки та слова. Так, у Законі від 1 липня 1972 року закріплено, що дискримінація на етнічному, національному, расовому та релігійному ґрунті визнається правопорушенням, навіть якщо об'єктом правопорушення виступає організація чи підприємство [11]. Також у Кримінальному кодексі Франції, а саме у ст. 74 вказано, що преса не має права поширювати інформацію, що становить загрозу національній безпеці держави. Цікавим є те, що згідно із Законом від 4 січня 1993 року, будь-який журналіст, який виступає свідком у суді має право не розкривати джерела інформації [12].

У контексті досліджуваного питання доцільно проаналізувати досвід Німеччини. Тут свобода слова і преси також визнано конституційним правом громадян, це закріплено у 1 і 2 параграфі ст. 5 Основного Закону Федеративної Республіки Німеччини (далі – ФРН) [13]. Більше того, у 1 параграфі Конституції вказано, що уряд повинен гарантувати розвиток плюралізму ЗМІ [13]. Це означає, що у Німеччині ЗМІ на державному рівні визнаються основним інформатором суспільства та «четвертою владою», саме тому до них прикуто багато уваги. Обмеження свободи слова тут виникають не через цілеспрямовані дії влади, – натомість вони зумовлені необхідністю виконання положень законів, які захищають суспільні цінності. Єдиний орган, який може позбавити права на свободу слова або інших сво-

бод – це Федеративний Конституційний суд Німеччини (далі – ФКС).

У законодавстві Німеччини існує досить велика кількість положень, спрямованих на захист свободи преси і захист фізичної особи, її репутації від наклепу та від посягання на недоторканість. Основні положення містяться у ст. 1 Конституції ФРН, що гарантує людську гідність, а також у ст. 2 Основного Закону ФРН, яка захищає право на вільний розвиток особи. Крім того, у ст. 16 Закону про недобросовісну конкуренцію наголошується, що за поширення хибної інформації, яка може нашкодити репутації громадянина, передбачена юридична відповідальність [14].

Статтею 5 Конституції ФРН закріплюється, що преса має право на доступ до урядової інформації. При цьому відмовити їй можливо лише у випадку, якщо поширення такої інформації може завдати шкоди судочинству, порушити секретність або суспільний чи особистий інтерес. Цією ж статтею забезпечено право журналістів бути присутніми на судових засіданнях [13].

Щодо захисту джерел інформації, то 53 розділом Кримінально-процесуального кодексу Німеччини журналістам дозволяється не розкривати джерела інформації і не надавати про них свідчення [15].

Слід також зауважити, що у Німеччині, на відміну від Франції, образа релігійних почуттів визнається кримінальним злочином, що закріплено у розділі 166 Кримінального кодексу [16].

Важливо зауважити, що численні положення Кримінального кодексу Німеччини захищають органи державної влади, чиновників, президента від публічних нападів, державну символіку – від образ. Водночас на практиці вони не відіграють вагомої ролі, адже згідно із рішеннями ФКС можна погодитись навіть з різкими та сатиричними випадками у бік державних символів, адже це прямо впливає з прав людини і представників преси на свободу слова. Подібним чином регулюються й питання образи державних політиків: вони є законними до того моменту, доки не йде мова про наклеп. Подібні факти дають можливість визначити, що право людей та ЗМІ на свободу слова у Німеччині захищено чи не найкраще в Європі [10, с. 34–36].

В Україні право на свободу слова гарантується ст. 34 Конституції, де проголошено: «Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір» [17]. У цій статті також зазначається, що дане право обмежується у випадках, якщо його здійснення може заподіяти шкоду національній безпеці, громадському порядку, репутації інших осіб [17].

Слід також зауважити, що у ч. 3 ст. 25 Закону України «Про інформацію» гарантовано, що «журналіст має право не розкривати джерело інформації або інформацію, яка дозволяє встановити джерела інформації, крім випадків, коли його зобов'язано до цього рішенням суду на основі закону» [18].

Аналізуючи Закон України «Про інформацію», можна виокремити положення ст. 29, де закріплено, що суспільно необхідна інформація,

тобто «яка свідчить про можливість порушення прав та свобод людини, введення в оману громадськості, шкідливі екологічні та інші негативні наслідки діяльності (бездіяльності) фізичних або юридичних осіб, – може бути поширена, якщо право громадськості знати цю інформацію переважає потенційну шкоду від її поширення» [18].

Отже, у справах між журналістами та політичними діячами, державними службовцями, якщо відповідачем виступає саме журналіст, то згідно зі ст. 17 Закону України «Про державну підтримку засобів інформації та соціальний захист журналістів», журналіст може понести юридичну відповідальність тільки у разі наявності умислу в його діях, адже мова йде про відновлення порушених прав відповідача щодо його репутації, честі і гідності. Крім того, право журналістів бути присутніми на засіданні суду додатково гарантує Закон України «Про забезпечення права на справедливий суд» від 29.03.2015.

Також в Україні, на відміну від Франції, образа релігійних почуттів громадян визнається правопорушенням і тягне за собою кримінальну відповідальність. Це зазначено у ст. 4 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» [19].

Відповідно до всесвітнього рейтингу свободи преси, що складає міжнародна неурядова організація «Репортери без кордонів», Україна посідає 102 місце у світі за рівнем свободи слова [20].

Однією з найрезонансних справ, яка привернула міжнародну увагу, стала справа «Гонгадзе проти України» від 8 листопада 2005 року щодо вбивства відомого українського журналіста Георгія Гонгадзе. Більшість міжнародних організацій розглядали цю справу як злочин проти свободи слова та демократії. У 2001 році Парламентська Асамблея Ради Європи була схвалена даною ситуацією і ухвалила резолюцію, яка була спрямована проти «заяккування, повсякчасного агресивного відношення та вбивств журналістів в Україні і систематичного зловживання владою компетентними органами України по відношенню до свободи вираження поглядів» [21].

Іншим показовим прецедентом є справа «Українська Прес-група проти України» від 29 березня 2005 року, де оскаржувалося рішення Мінського районного суду м. Києва, який зобов'язав газету «День» компенсувати моральну шкоду Наталії Вітренко (лідер Прогресивної Соціалістичної Партії України) за публікацію «неправдивої інформації». Відтак, у рішенні ЄСПЛ було встановлено: «Українське право і практика чітко запобігали тому, щоб суди розрізняли оціночні судження, справедливі коментарі чи твердження, що не піддаються доказуванню. Таким чином, національне право та практика містили негнучкі елементи, які в разі їх застосування могли стати причиною прийняття рішень, що не узгоджуються зі статтею 10 Конвенції. Беручи до уваги відповідні тексти в цілому і зважаючи на конфліктні інтереси, Суд знаходить, що українські суди перейшли межу розсуду, надану національним органам Конвенцією. Визнання заявника винним у наклепі було вочевидь непропорційним меті, що переслідувалась» [22].

Про численні порушення українських судів ст. 10 ЄСПЛ свідчать також такі справи, як: «Салов проти України» від 6 вересня 2005 року,

«Ляшко проти України» від 10 серпня 2006 року, «Газета «Україна-Центр» проти України» від 15 липня 2010 року, «Редакція газети «Правое дело» та Штекеель проти України» від 5 травня 2011 року та ін.

Висновки і пропозиції. Враховуючи вищезазначене можна зробити висновок, що в цілому вітчизняне законодавство захищає права українських журналістів не так досконало як у деяких провідних країнах Заходу. Цензура, перешкоджання владою журналістських розслідувань, підконтрольність українських ЗМІ політикам та бізнесменам, – все це зумовлює численні ускладнення в повному і якісному забезпеченні свободи слова журналістам. Сьогодні вкрай необхідно гармонізувати вітчизняне законодавство

України із європейськими правовими стандартами, зокрема, й у сфері ефективного забезпечення права на свободу слова і преси. Крім того, слід зазначити, що станом на 2018 рік в Україні досі не існує закону, який би регулював діяльність ЗМІ у мережі Інтернет, що, безперечно, зумовлює потребу в його прийнятті. Можливо, доцільно посилити кримінальну відповідальність за посягання на життя і здоров'я журналістів. Крім того, необхідно сприяти створенню незалежних ЗМІ та проведенню дієвих розслідувань злочинів проти прав журналістів, обмежень свободи думки і слова. Таким чином, українське суспільство і держава повинні вдосконалювати правові і практичні механізми забезпечення журналістам права на свободу слова.

Список літератури:

1. Загальна декларація прав людини: Генеральна Асамблея ООН, 10 грудня 1948 року (Док.ООН/PES/217 А) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
2. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 жовтня 1950 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/ru/995_004.
4. Рішення ЄСПЛ у справі «Фрессо Руар проти Франції» від 21 січня 1999 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/980_361.
5. Рішення ЄСПЛ у справі «Лінгенс проти Австрії» від 8 липня 1986 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/980_066.
6. Лафитский В.И. Конституционный строй США / В.И. Лафитский. – М.: Контракт, 2007. – С. 214–215.
7. Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen de 1789 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.legifrance.gouv.fr/Droit-francais/Constitution/Declaration-des-Droits-de-l-Homme-et-du-Citoyen-de-1789>.
8. François Hollande et son appel à «l'unité nationale» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.parismatch.com/Actu/Politique/Francois-Hollande-et-son-appel-a-l-unite-nationale-686200>.
9. Rabat Plan of Action on the prohibition of advocacy of national, racial or religious hatred that constitutes incitement to discrimination, hostility or violence of 5 October 2012 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/FreedomReligion/Pages/RabatPlanOfAction.aspx>.
10. Законы и практика СМИ в Европе, Америке и Австралии (сравнительный анализ). Арикуль 19 (Пер. с англ.). – М.: Права человека, 1997. – С. 34–97.
11. «Loi Relative à la lutte contre le racisme» № 72-546 du 1 juillet 1972 / [Електронний ресурс]: JORF n. 0154 du 2 juillet 1972. – P. 6803. – Режим доступу: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000864827>.
12. «Portant réforme de la procédure pénale» Loi № 93-2 du 4 janvier 1993 / [Електронний ресурс]: JORF n. 0003 du 4 janvier 199. – P. 215. – Режим доступу: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTTEXT000000178780>.
13. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland vom 23. Mai 1949 (BGBl. S. 1) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bundestag.de/gg>.
14. Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb vom 03.07.2004 (BGBl. I S. 1414): § 16 Strafbare Werbung / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dejure.org/gesetze/UWG/16.html>.
15. Strafprozeßordnung (StPO) vom 30. Oktober 2017 (BGBl. I S. 3618): § 53 Zeugnisverweigerungsrecht der Berufsheimlichkeitsräger / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/_53.html.
16. Strafgesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 13. November 1998 (BGBl. I S. 3322): § 166 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/StGB.pdf>.
17. Конституція України від 28 червня 1996 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
18. Закон України «Про інформацію» від 1992 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
19. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 1991 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/987-12>.
20. RSF. Ukraine: At the crossroads / [Електронний ресурс] // Reporters without borders. – Режим доступу: <https://rsf.org/en/ukraine>.
21. Рішення ЄСПЛ у справі «Гонгадзе проти України» (Заява № 34056/02) від 8 листопада 2005 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/980_420.
22. Рішення ЄСПЛ у справі «Українська Прес-група проти України» від 29 березня 2005 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/980_382/page.

Харина М.Ю.

Национальный юридический университет
имени Ярослава Мудрого

ПРАВО ЧЕЛОВЕКА НА СВОБОДУ СЛОВА В АСПЕКТЕ ЖУРНАЛИСТСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация

Статья посвящена проблеме обеспечения журналистам права на свободу слова. В частности, был изучен опыт таких стран, как Соединённые Штаты Америки, Франция и Германия. Проведён анализ не только законодательного регулирования вопросов обеспечения свободы слова в контексте журналистской деятельности, но также и судебных прецедентов. Особое внимание уделено исследованию эффективности обеспечения этого права в Украине. Кроме того, предоставлены предложения по повышению уровня гарантирования свободы слова в Украине.

Ключевые слова: права человека, свобода слова, права журналистов, ограничение права на свободу слова, дискриминация, гарантия прав журналистов.

Kharina M.Y.

Yaroslav Mudriy National Law University

RIGHT TO FREEDOM OF SPEECH IN THE ASPECTS OF JOURNALISM

Summary

This article is devoted to the problem of providing journalists with the right to freedom of speech. In particular, the experience of such countries as United States of America, Germany and France was analyzed. An analysis of both, legal regulation of the issues of securing the freedom of speech in the context of journalist activities, and also judicial precedents, was conducted. Special attention was given to the study of effective guaranteeing of this right in Ukraine. Furthermore, the proposals to improve the level of providing the freedom of speech in Ukraine were given.

Keywords: human rights, freedom of speech, rights of journalists, restriction on the right to freedom of speech, discrimination, guarantee of the rights of journalists.